

Uspokrajba raspokraja ili kako se mogućnošću *pronađi i zamijeni* treba koristiti veoma oprezno¹

Jednoga sam dana prije desetak godina posjetila svoju majku, koja je upravo bila dovršila čitanje jednoga romana te mi preporučila da ga i ja pročitam. Međutim, rekla mi je da je zbunjena nekim riječima koje se u tome djelu upotrebljavaju jer ih nikad nije čula te joj nije jasno što znače. Ja sam se, naravno, odmah zainteresirala za to o kojim je riječima riječ, a ona mi je pročitala rečenicu iz romana: *Ovo je bilo neuspokrajivo važnije*. Rečenica je zbunila i mene, pa mi je pročitala i dio još jedne rečenice: *... uputite ih na spokrajni ulaz u banku...* I dalje sam bila zbunjena, a onda mi je ona dala papir na koji je ispisala ove riječi koje u romanu nije razumjela: *neuspokrajivo, spokrajni, raspokraj, uspokrajba*.

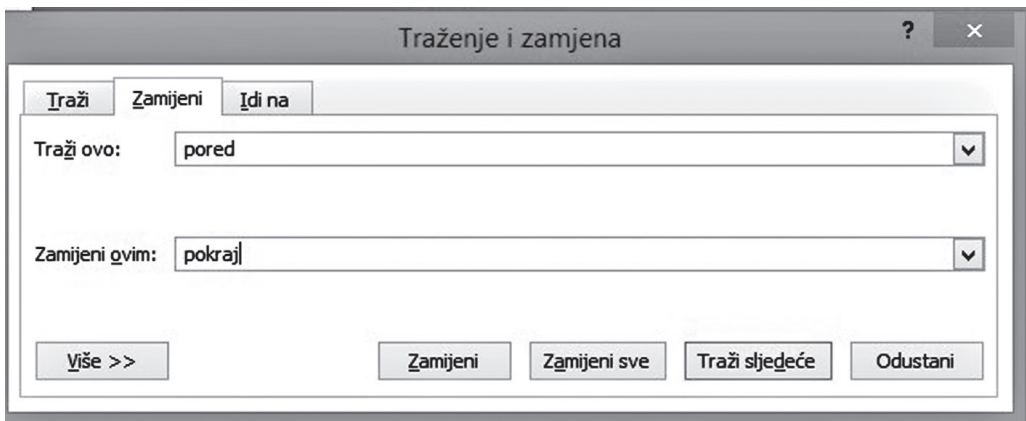
Sinulo mi je tada o čemu je riječ. Ne trebamo se pitati što znače te riječi jer ni u kojemu rječniku nećemo naći odgovor niti ćemo ga čuti od ijednoga jezikoslovca. Zagonetku je lako riješiti: s pomoću mogućnosti *pronađi i zamijeni* dostupne u Wordu uređivač teksta zadao je da se svaki *pored* zamijeni s *pokraj*, ali je pritom smetnuo s uma da to treba učiniti samo kad je riječ o prijedlozima, te nije upisao bjeline ispred i iza *pored*. Tako je svaki prijedlog *pored* zamijenjen prijedlogom *pokraj*, ali je i svaki drugi niz slova *pored* zamijenjen nizom *pokraj* te je *raspored* postao *raspokraj*, *usporedba* – *uspokrajba*, *sporedni* – *spokrajni*, a *neusporedivo* – *neuspokrajivo*. Kako prijedlog obvezatno ima imensku dopunu, onaj tko bi želio prijedlog *pored* zamijeniti prijedlogom *pokraj* ne bi trebao uzeti u obzir mogućnost da se iza *pored* nalazi koji pravopisni znak (točka, zarez, dvotočka, trotočka, točka sa zarezom, upitnik ili uskliknik).

Sretna je okolnost u spomenutom slučaju da razmjerno malo riječi hrvatskoga jezika sadržava niz *pored*, pa u tekstu romana postoji samo nekoliko riječi kojima u njemu nije mjesto jer ne postoje u hrvatskome jeziku. Roman je unatoč svojem ozbiljnom sadržaju možda tim riječima uspio i nasmijati onoga čitatelja koji je sam otkrio odakle one u njemu, ali i ražalostiti ga ili čak razljutiti zbog toga što je otisnut s tim pogreškama, dakle bez dodatne provjere, a takvi se propusti ipak ne bi smjeli događati.

Ovaj članak nije pisan s namjerom da se zgražamo nad čijim nemarom te se u njemu ne navodi ni naslov djela ni izdavačka kuća ni urednik, nego s namjerom da se upozori na to da pri uređivanju teksta s pomoću alata koji nam omogućuju brze sustavne intervencije,

¹ Ovaj je rad nastao u okviru istraživačkoga projekta *Hrvatski mrežni rječnik (Mrežnik): 2. faza*, koji financira Europska unija – *NextGenerationEU*. Za iznesene stavove i mišljenja odgovoran je samo autor, te ti stavovi ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

pogotovo kad je riječ o velikome tekstu koji ne možemo brzo i lako provjeriti, treba dobro razmisliti i biti svjestan mogućih posljedica pri njihovu nedovoljno promišljenome korištenju. Upravo je nedovoljno promišljanje pri nastojanju da se prijedlog *pored* brzo i jednostavno zamijeni normativno preporučljivijom inačicom *pokraj* uz taj željeni rezultat doveo i do neželjenoga: nizom riječi u tome romanu koje ne pripadaju hrvatskomu (a također ni nekomu drugom) jeziku. Stoga zaključimo: ako se mogućnošću *pronađi* i *zamijeni* služimo nakon završnoga pažljivog čitanja teksta (što nikako ne preporučujemo), poželjno je zamjenjivati jedan po jedan primjer, drugim riječima, ne odabrati mogućnost *zamijeni sve* nego *traži sljedeće* te tek kad provjerimo želimo li doista zamijeniti koji izraz drugim izrazom, odabrati *zamijeni*.

Podsjetimo se ovdje i na to da se u alate koji nam mogu biti velika pomoć pri ispravljanju i uređivanju teksta ne možemo bezrezervno pouzdati: pravopisni provjernik za hrvatski jezik kao potencijano pogrešne proglasit će sve riječi i oblike koji se ne nalaze u njegovoj bazi te podcrtati npr. svaki komparativ, superlativ ili elativ. O različitim čestim propustima pravopisnoga provjernika već je pisano u rubrici *U dva klika mišem* (Kristian Lewis. 2017. Kad pravopisni provjernik zadrijema. *Hrvatski jezik* 4/2. 22–26).

Podsjetimo se na kraju usput i normativnoga pravila na temelju kojega je došlo do pojave neobičnih riječi u romanu. U *Hrvatskome jezičnom savjetniku* prijedlog *pored* obrađen je ovako:

pored *prijed.* s G → *pokraj*, *kraj*, *uz*

pri čemu znak →, kako je objašnjeno u u poglavlju *Kako se služiti* Savjetnikom, označuje da riječ koja se nalazi s njegove lijeve strane ne pripada hrvatskomu općeobvezatnom, neutralnom standardu. I u *Školskome rječniku hrvatskoga jezika* prijedlog *pored* istim se znakom označuje kao prijedlog koji ne treba upotrebljavati u standardnome jeziku te upućuje na prijedloge *blizu*, *kod*, *kraj*, *pokraj* i *uz*. Koji će se prijedlog odabrati kao

zamjena za prijedlog *pored* ovisi o kontekstu te je to dodatni razlog koji govori protiv brzih i nepromišljenih zamjena prijedloga *pored* samo jednim od navedenih prijedloga. U *Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku* prijedlog *pored* obrađen je kao u primjeru koji slijedi i s još naglašenijom porukom (donošenjem većega broja potencijalnih sinonima/zamjena (poveznica) uz uputnicu *v.*) da prijedlog kojim ga treba zamijeniti u formalnijemu stilu hrvatskoga standardnog jezika ovisi o kontekstu. Označen je kao riječ koja pripada razgovornomu stilu te se u rječničkome članku nalazi i normativna napomena „Umjesto prijedloga *pored* u standardnome jeziku bolje je upotrijebiti prijedlog *blizu, kod, kraj, pokraj* ili *uz(a)*.” Poveznica na kraju rječničkoga članka prijedloga *pored* vodi na *Kolokacijsku bazu hrvatskoga jezika*.

pòred **pored** prij.

razg. (G) **Pored označuje da se tko ili što nalazi, kreće ili zbiva u blizini koga ili čega.**

Zaustavljali su se pored nastambi gdje su životinje bile na otvorenome.

Pored čestitki koje želite kupiti upišite količinu koju naručujete.

• Umjesto prijedloga *pored* u standardnome jeziku bolje je upotrijebiti prijedlog *blizu, kod, kraj, pokraj* ili *uz(a)*.

v. ¹blizu, ²kod, ²kraj, pokraj, uz(a) 2.

Kolokacijska baza hrvatskoga jezika: http://ihjj.hr/kolokacije/search/?q=pored&search_type=basic

ŠKOLSKI RJEČNIK

HRVATSKOGA JEZIKA

Rezultati pretraživanja za: pored

pòred

prij. (G) → blizu, kod, kraj, pokraj, uz